

NỘI DUNG TỰ HỌC TẠI NHÀ DÀNH CHO HỌC SINH KHỐI 11

Trong thời gian từ: 06/4/2020 đến 11/4/2020

CHUYÊN ĐỀ 3:

QUÁ TRÌNH PHÁP XÂM LƯỢC VIỆT NAM TỪ 1858 ĐẾN 1884

❖ KIẾN THỨC CƠ BẢN

I. Nguyên nhân

1/ Tình hình nước Pháp.

Vì kinh tế tư bản chủ nghĩa đang phát triển nên Pháp cần nguyên liệu, thị trường đồng thời tranh giành ảnh hưởng với Anh ở châu Á.

2/ Tình hình Việt Nam.

– Đến giữa thế kỉ XIX, chế độ phong kiến Việt Nam đang bị khủng hoảng, suy yếu nghiêm trọng: nông nghiệp sa sút, công thương nghiệp đình đốn làm nhân dân đói, khổ.

– Chính sách đối nội, đề cao Nho giáo, xem trật tự phong kiến là bất di bất dịch:

* Bảo thủ, lạc hậu, trọng nông ức thương.

* Nhà nước độc quyền công thương.

* Chính sách “cấm đạo” làm chia rẽ dân tộc.

– Chính sách đối ngoại: “bế quan toả cảng” khiến nước ta bị cô lập.

– Quân sự: lạc hậu so với các nước phương Tây.

– Nhiều cuộc khởi nghĩa chống triều Nguyễn bùng nổ.

II. Quá trình xâm lược.

1/ Pháp tấn công Đà Nẵng (1858).

– Vịn vào cố nhà Nguyễn khủng bố đạo Thiên chúa, thực dân Pháp tấn công Đà Nẵng, mở đầu cho cuộc xâm lược của Pháp vào nước ta.

– Pháp tin tưởng sẽ nhanh chóng chiếm Đà Nẵng làm căn cứ, rồi tấn công ra Huế, buộc triều Nguyễn đầu hàng (thực hiện kế hoạch “đánh nhanh thắng nhanh”)

– Sáng 1/9/1858: liên quân Pháp -Tây Ban Nha tấn công quân ta tại bán đảo Sơn Trà (Đà Nẵng).

– Quân dân triều Nguyễn anh dũng chiến đấu, đẩy lùi nhiều đợt tấn công của quân xâm lược.

– Nguyễn Tri Phương đắp lũy và thực hiện “vườn không nhà trống”, cầm chân quân giặc suốt 5 tháng, làm thất bại âm mưu “đánh nhanh thắng nhanh” của Pháp.

2/ Pháp chiếm Nam kỳ.

a. Pháp chiếm Gia Định (1859 – 1861).

- Tháng 2/1859: Pháp kéo quân vào Gia Định vì thất bại ở Đà Nẵng.
- Gia Định có vị trí chiến lược quan trọng: là vựa lúa của Việt Nam và có hệ thống giao thông đường thủy thuận lợi, giúp Pháp làm chủ khu vực sông Mekong.
- Đồng thời, vì Gia Định ở xa Huế nên sự chi viện của quân triều đình sẽ mất nhiều thời gian.
- 17/2/1859: quân Pháp đánh chiếm thành Gia Định. Quân triều đình rút lui. Tổng đốc Võ Duy Ninh tự tử.
- Tuy nhiên, ngay sau đó Pháp đã vấp phải sự chống cự quyết liệt của quân triều Nguyễn và các đội dân binh.
- Hoảng sợ, Pháp phá thành Gia Định, rút quân xuống các tàu chiến đậu trên sông Thị Nghè và chuyển sang kế hoạch đánh lâu dài.
- 1860: tại Gia Định, Pháp chỉ còn khoảng 1000 quân rải trên một chiến tuyến dài 10 km (phòng tuyến các chùa) vì phải chia quân sang Trung Quốc.
- Tháng 3/1860: Nguyễn Tri Phương vào Gia Định xây Đại đồn Chí Hoà tập trung trên 10 000 quân nhưng vì không biết rõ quân số của Pháp nên không tận dụng được thời cơ, tổ chức những cuộc tấn công lớn để tiêu diệt quân Pháp. Do đó, cơ hội thắng Pháp đã đi qua nhanh chóng.
- Cuối 1860: Pháp kéo quân từ Trung Quốc về Gia Định, tập trung lực lượng đánh quân ta.
- 23/2/1861: quân Pháp tấn công Đại đồn Chí Hòa. Quân triều đình chống cự quyết liệt nhưng do hỏa lực của địch quá mạnh nên cuối cùng Đại đồn Chí Hòa thất thủ.

b. Pháp chiếm ba tỉnh miền Đông Nam Kỳ. Hiệp ước Nhâm Tuất 5/6/1862 (*Học sinh tự học*).

- Sau khi chiếm được Gia Định, Pháp lần lượt chiếm các tỉnh Định Tường (tháng 4/1861), Biên Hòa (tháng 12/1861) và một tỉnh thuộc miền Tây Nam Kỳ là Vĩnh Long (tháng 3/1862).
- Giữa lúc phong trào kháng chiến của nhân dân đang dâng cao (Trương Định, Nguyễn Trung Trực...) thì triều Nguyễn lại kí Hiệp ước Nhâm Tuất (5/6/1862), nhượng cho Pháp ba tỉnh miền Đông Nam Kỳ (Biên Hòa, Gia Định, Định Tường), và Pháp trả tỉnh Vĩnh Long lại cho triều Nguyễn.

c. Pháp chiếm 3 tỉnh miền Tây Nam Kỳ (*Học sinh tự học*).

- Sau khi chiếm 3 tỉnh miền Đông, Pháp bắt tay vào việc tổ chức bộ máy cai trị và mở rộng phạm vi chiếm đóng, đặt nền bảo hộ lên Campuchia (1863). Pháp yêu cầu triều Nguyễn phải giao tiếp ba tỉnh miền Tây cho chúng.
- Lợi dụng sự mất cảnh giác của các quan cai trị, quân Pháp chiếm cả 3 tỉnh miền Tây Nam Kỳ (Vĩnh Long, An Giang, Hà Tiên) trong vòng 5 ngày (20-24/6/1867), không tốn một viên đạn. Phan Thanh Giản uống thuốc độc tự tử vì nhận thấy mình phải chịu trách nhiệm về việc để mất 3 tỉnh miền Tây Nam Kỳ.

❖ LUYỆN TẬP

1. Pháp tiến hành xâm lược Việt Nam trong hoàn cảnh nào?
2. Tại sao Pháp chọn Đà Nẵng chứ không chọn Huế hoặc Gia Định để mở đầu cuộc xâm lược Việt Nam?
3. Sau khi thất bại trong kế hoạch “đánh nhanh, thắng nhanh” ở Đà Nẵng, mục tiêu tiếp theo của Pháp là gì? Tại sao?

4. Lập bảng thống kê các bước xâm lược Việt Nam của thực dân Pháp từ 1858 đến 1861

Thời gian	Sự kiện
1/9/1858	
17/2/1859	
Cuối năm 1860	
23/2/1861	

❖ PHẢN TRÁC NGHIỆM

Câu 1. Vào giữa thế kỷ XIX, Việt Nam là một quốc gia

- A. nửa thuộc địa, nửa phong kiến. B. là thuộc địa của Pháp.
C. độc lập, có chủ quyền. D. bị Trung Quốc đô hộ.

Câu 2. Giữa thế kỷ XIX, nền kinh tế Việt Nam có đặc trưng là

- A. phương thức kinh tế tư bản chủ nghĩa hình thành do Pháp du nhập vào.
B. kinh tế nông nghiệp lạc hậu.
C. kinh tế tư bản chủ nghĩa phát triển nhờ cải cách hiệu quả của triều đình nhà Nguyễn.
D. kinh tế nông nghiệp có nhiều tiến bộ nhờ ứng dụng khoa học vào sản xuất.

Câu 3. Giữa thế kỷ XIX, về công thương nghiệp, triều Nguyễn đã thực hiện chính sách chủ yếu nào?

- A. “Bế quan tỏa cảng”. B. Cải cách, mở cửa.
C. Khuyến khích phát triển. D. Hạn chế phát triển.

Câu 4. Chính sách nào của triều Nguyễn làm ảnh hưởng đến khối đại đoàn kết dân tộc ở Việt Nam thế kỷ XIX?

- A. “Bế quan tỏa cảng”. B. Cấm đạo.
C. Tăng thuế. D. Cướp đoạt ruộng đất

Câu 5. Giữa thế kỷ XIX, Pháp ráo riết tìm cách đánh chiếm Việt Nam để

- A. biến Việt Nam thành bàn đạp xâm lược Quảng Châu (Trung Quốc).
B. tranh giành ảnh hưởng với Anh tại châu Á.
C. loại bỏ sự ảnh hưởng của triều đình Mãn Thanh ở Việt Nam.
D. biến Việt Nam thành căn cứ để tiến công thuộc địa của Anh.

Câu 6. Trong cuộc chạy đua thôn tính phương Đông, tư bản Pháp đã lợi dụng việc làm nào để chuẩn bị tiến hành xâm lược Việt Nam?

- A. Buôn bán, trao đổi hàng hóa.
B. Truyền bá đạo Thiên Chúa.
C. Đầu tư kinh doanh, buôn bán tại Việt Nam.
D. Thông qua buôn bán vũ khí với triều đình nhà Nguyễn.

Câu 7. Mục đích chủ yếu của Pháp khi vào Việt Nam truyền đạo là

- A. truyền bá văn hóa Pháp.
B. hỗ trợ cho giáo hội phát triển Ki-tô giáo.

C. dò xét và chuẩn bị chiến tranh xâm lược.

D. làm đa dạng tư tưởng, tôn giáo ở Việt Nam.

Câu 8. Việc Nguyễn Ánh từng dựa vào Pháp để khôi phục quyền lợi của dòng họ Nguyễn đã tạo ra

A. xu hướng thân thiết với Pháp trong triều đình.

B. sự phá vỡ chính sách “bế quan tỏa cảng”.

C. điều kiện cho tư bản Pháp can thiệp vào Việt Nam.

D. khả năng phát triển của Việt Nam bằng con đường hợp tác với phương Tây.

Câu 9. Chọn câu **không** đúng

Giữa thế kỷ XIX, Việt Nam đã trở thành mục tiêu xâm lược của Pháp vì

A. Tây Ban Nha cũng đang tranh giành Việt Nam với Pháp.

B. Việt Nam có nền kinh tế và quân sự rất lạc hậu.

C. nhà nước phong kiến Việt Nam lạc hậu và bảo thủ.

D. mâu thuẫn xã hội ở Việt Nam đang rất gay gắt.

Câu 10. Vì sao Tây Ban Nha tham gia liên quân với Pháp xâm lược Việt Nam?

A. Quân Pháp quá yếu, muốn dựa vào quân Tây Ban Nha.

B. Pháp và Tây Ban Nha thỏa thuận chia nhau xâm lược Việt Nam.

C. Trả thù cho một số giáo sĩ Tây Ban Nha bị triều đình nhà Nguyễn giam giữ, giết hại.

D. Tây Ban Nha không muốn Pháp độc chiếm Việt Nam.

Câu 11. Hãy chọn phương án phù hợp để hoàn thiện đoạn dữ liệu sau: Âm mưu của Pháp là chiếm làm căn cứ, rồi tấn công ra nhanh chóng buộc triều đình nhà Nguyễn đầu hàng.

A. Lãng Cô... Huế.

B. Đà Nẵng... Huế.

C. Đà Nẵng... Hà Nội.

D. Huế... Hà Nội.

Câu 12. Sự kiện nào đánh dấu bước đầu thất bại của thực dân Pháp trong kế hoạch “Đánh nhanh thắng nhanh”?

A. Bị cầm chân 5 tháng ở Gia Định.

B. Bị cầm chân 5 tháng trên bán đảo Sơn Trà.

C. Chuyển sang kế hoạch “Chinh phục từng gói nhỏ”.

D. Pháp thất bại ở Đà Nẵng phải rút quân.

Câu 13. Quân và dân ta đã làm gì để ngăn chặn bước tiến công của quân Pháp ở Đà Nẵng?

A. Thực hiện kế sách “Vườn không nhà trống”.

B. Tiến đánh Pháp ngay khi Pháp vừa đặt chân lên Đà Nẵng.

C. Xây dựng phòng tuyến Đại Đồn Chí Hòa.

D. Nghĩa binh, nghĩa dũng đốt cháy tàu Hy Vọng của Pháp.

Câu 14. Tại sao khi chiếm được thành Gia Định năm 1859, quân Pháp lại phải dùng thuốc nổ phá thành và rút xuống tàu chiến?

A. Vì trong thành không có lương thực.

B. Vì trong thành không có vũ khí.

C. Vì quân triều đình phản công quyết liệt.

D. Vì các đội dân binh ngày đêm bám sát và tiêu diệt chúng.

Câu 15. Khi chuyển hướng tấn công vào Gia Định, quân Pháp đã thay đổi kế hoạch xâm lược Việt Nam như thế nào?

- A. Chuyển từ kế hoạch “đánh nhanh thắng nhanh” sang “chinh phục từng góì nhỏ”.
- B. Chuyển từ kế hoạch “chinh phục từng góì nhỏ” sang “đánh nhanh thắng nhanh”.
- C. Chuyển từ kế hoạch “đánh chớp nhoáng” sang “đánh lâu dài”.
- D. Chuyển từ kế hoạch “đánh lâu dài” sang “đánh nhanh thắng nhanh”.

Câu 16. Vì sao năm 1861, Gia Định lại bị thất thủ một lần nữa?

- A. Quân ta không chủ trương giữ thành Gia Định.
- B. Quân Pháp quá mạnh.
- C. Quân ta đã chọn cách phòng thủ, không chủ động tiến công khi có cơ hội.
- D. Lực lượng quân ta ở Gia Định quá yếu, thiếu vũ khí chiến đấu.

Câu 17. Chọn câu **không** đúng

Năm 1859, Pháp chuyển sang đánh Gia Định vì

- A. Pháp dễ làm chủ lưu vực sông Mê-kông.
- B. hệ thống đường thủy ở đây thuận lợi.
- C. Gia Định và Nam kỳ là vựa lúa lớn ở Việt Nam.
- D. nhà Nguyễn bố trí lực lượng thủ giữ ở đây rất mỏng.

Câu 18. Chọn câu **không** đúng

Năm 1860, khi Pháp sa lầy ở thành Gia Định thì cuộc kháng chiến chống Pháp ở Việt Nam diễn ra theo hướng

- A. quân đội triều đình vẫn bị động trong tư thế thủ hiểm.
- B. nội bộ triều đình nhà Nguyễn xuất hiện tư tưởng chủ hòa.
- C. lực lượng nghĩa dũng chủ động tấn công Pháp ở đồn Chợ Rẫy.
- D. quân đội triều đình chủ động tấn công Pháp trên chiến tuyến dài 10 km.

Câu 19. Năm 1861, đại đồn Chí Hòa thất thủ là do

- A. nhà Nguyễn ký Hiệp ước Nhâm Tuất đầu hàng.
- B. Pháp đã tăng viện binh và hỏa lực tấn công.
- C. Nguyễn Tri Phương tuần tiết.
- D. quân triều đình mất khả năng kháng cự.

Câu 20. Quân Pháp đã chiếm được sáu tỉnh Nam Kỳ như thế nào?

- A. Pháp đánh chiếm được ba tỉnh miền Đông trước, sau đó, dùng ba tỉnh miền Đông làm căn cứ đánh chiếm ba tỉnh miền Tây.
- B. Pháp dùng vũ lực đánh chiếm ba tỉnh miền Đông, sau đó chiếm ba tỉnh miền Tây mà không tốn một viên đạn.
- C. Pháp thông qua đàm phán buộc triều đình nhà Nguyễn nộp ba tỉnh miền Tây, sau đó dùng binh lực đánh chiếm ba tỉnh miền Đông.
- D. Pháp không tốn một viên đạn để chiếm ba tỉnh miền Đông, sau đó tấn công đánh chiếm ba tỉnh miền Tây.